

Кому віддати лісосмуги? На це запитання у нашому часописі відповідали вже дніпропетровські і кіровоградські фахівці («Землепорядний вісник», № 9-10, 2012 рік). Про те, як зберегти полезахисні лісові насадження, що сьогодні виявилися нічийними, розмірковує начальник Головного управління Держземагентства у Донецькій області Наталя СІГІТОВА.

Наталя СІГІТОВА:

“ДОГЛЯДАТИ ЗА ЛІСОПОСАДКАМИ МАЮТЬ ТІ, ЧИЙ УРОЖАЙ ВОНИ СТЕРЕЖУТЬ ВІД СУХОВІЇВ”

На Донеччині, за даними державного земельного кадастру, станом на 1 січня 2013 року під полезахисними лісосмугами та іншими захисними насадженнями перебувало 53 тис. гектарів. У тому числі майже 32 тис. га — це полезахисні лісосмуги. З них 6,1 тис. га передані у користування, зокрема, 5,1 тис. га — сільськогосподарським підприємствам, решта — 1 тис. га — промисловим підприємствам та громадянам, які використовують земельні ділянки для ведення товарного сільськогосподарського виробництва. 25,8 тис. га (майже 79%) перебуває в запасі сільських, селищних рад.

На жаль, переважна більшість лісосмуг у дуже неприглядному стані. Одні постраждали від вирубок. Інші від пожеж: підпалять стерню — лісосмуга згоріла... А якісь так позаростали, що тепер від них більше шкоди, ніж користі. Їх треба рятувати, бо якщо цього не зробити, будемо втрачати врожаї. Добре відомо, що ці насадження захищають поля від водної та вітрової ерозії, яка дуже загрожує нашому регіону, забезпечують снігозатримання, що в кінцевому результаті зберігає родючість ґрунтів і підвищує врожаї. Вчені називають різні цифри, але більшість сходиться на думці, що в середньому 10 відсотків урожайності залежить від того, в якому стані лісосмуга, чи правильно вона висаджена. Висадити правильно лісосмугу — це ціла наука: треба враховувати пориви вітру і чимало інших факторів.

— А що, досі аграрії не відчувають цих проблем, якщо не беруться впорядковувати зелені посадки?

— Відчувають і потерпають від них. Коли ми обговорювали цю тему на місцевому телебаченні, заступник керівника департаменту агропромислового розвитку Донецької ОДА Василь Джулай озвучив такий факт: коли по озимих вносили вакуумну суміш проти шкідників, хвороб і бур'янів, доводилося виїжджати в поле дуже рано, ловити момент, поки не було вітру. Бо коли пориви вітру досягають 18–25 м за секунду, ефект внесення суміші зводиться до нуля.

Чому сільгоспвиробники самі не беруться за лісосмуги? Тому, що на це треба витратити чималі кошти, мати відповідну техніку і фахівців. Навіть у лісовому господарстві, якщо, припустимо, йому передати полезахисні насадження, потрібно створювати спеціальну службу. Бо посадки між полями — це не той ліс, якими опікуються лісники. Тут мають працювати лісомеліоратори.

— **Наталю Володимирівно, чому лісосмуги «повисли в повітрі»? І хто, на вашу думку, має ними опікуватися?**

— Згідно із Земельним кодексом, землі під зеленими посадками у власність не передавалися. Передавалися сільгоспугіддя. А ділянки під лісосмугами й іншими захисними насадженнями належали до земель лісового фонду і, згідно зі ст. 4 діючого на той час Земельного кодексу, перебували у державній власності. Після розпаювання вони залишилися в запасі сільських рад, які не мають ні

коштів, ні фахівців, щоб цю територію утримувати в порядку. Причому, ще одна штатна одиниця у сільраді ситуацію не виправить.

Раніше лісосмуги перебували на балансі колгоспів, які виконували всю роботу по догляду за насадженнями. В районах і в області працювали лісомеліоратори, які контролювали стан справ. Власне, і тепер доглядати за цими посадками мають ті, чий урожай вони стережуть від суховіїв. Тобто, якщо ти орендуєш землю, то маєш включати у договір оренди і лісосмуги на цій території. Укласти договір зі спеціалізованою службою, яка може бути створена, наприклад, при управлінні агропромислового розвитку чи лісового господарства і фахово виконувати цю роботу.

— **Це — в ідеалі...**

— Донецька облдержадміністрація звернулася до Міністерства аграрної політики України з пропозицією створити структурні агролісогосподарські підрозділи у лісогосподарських підприємствах, забезпечивши їх відповідними фахівцями і фінансуванням з Держбюджету.

Крім того, у 2009 році Головним управлінням Держкомзему у Донецькій області був розроблений договір оренди полезахисних лісосмуг, що укладається між радою (міською, сільською, селищною) та орендарем земель сільгосппризначення, на підставі якого орендар зобов'язується взяти у тимчасове користування полезахисні лісонасадження та забезпечити їх належний догляд. Цей документ узгоджений з облдержадміністрацією і Донецьким обласним управ-

ЕКСКУРС У МИНУЛЕ

Із постанови Ради Міністрів СРСР від 15 серпня 1952 р. № 3763 «Про поліпшення обліку полезахисних лісонасаджень і звітності про посів і посадку цих насаджень»:

3. Зобов'язати Міністерство сільськогосподарства СРСР, Міністерство лісового господарства СРСР, Міністерство радгоспів СРСР, Міністерство бавовництва СРСР, обліконкоми, крайвиконкоми і Ради Міністрів республік проводити щороку в степових і лісостепових районах європейської частини СРСР у строки, встановлені Головним управлінням полезахисного лісорозведення при Раді Міністрів СРСР, осінній облік приживання і стану полезахисних лісонасаджень віком до п'яти років.

ФАКТ

На відкритих полях 50–80 відсотків талої води збігає в балки і яруги. На захищених лісами землях 80 відсотків вологи проникає в ґрунт.

- Понад 25 тис. га (майже 79%) полезахисних лісосмуг на Донеччині перебуває в запасі сільських, селищних рад.
- 10 відсотків урожайності залежить від того, в якому стані лісосмуга.
- Донецька облдержадміністрація звернулася до Міністерства аграрної політики України з пропозицією створити структурні агролісогосподарські підрозділи у лісогосподарських підприємствах, забезпечивши їх відповідними фахівцями і фінансуванням з Держбюджету.

ЕКСКУРС У МИНУЛЕ

Із постанови Ради Міністрів СРСР від 26 січня 1954 р. № 143 «Про заходи для поліпшення керівництва лісовим господарством»:

4. Зобов'язати Міністерство сільсько-го господарства СРСР, Ради Міністрів Української РСР, Узбецької РСР, Казахської РСР, Азербайджанської РСР, Молдавської РСР та Грузинської РСР:

а) реорганізувати Головні управління лісового господарства Міністерства сільського господарства Української РСР, Узбецької РСР, Казахської РСР, Азербайджанської РСР та Грузинської РСР в Головні управління лісового господарства і полезахисного лісорозведення, організувавши у складі цих Головних управлінь Управління полезахисного лісорозведення;

б) організувати відділи полезахисного лісорозведення у складі управлінь лісового господарства міністерств сільського господарства автономних республік і обласних управлінь сільського господарства у степових та лісостепових районах.

10. Зобов'язати Міністерство радгоспів СРСР, Ради Міністрів РРФСР, Української РСР та Казахської РСР:

а) організувати у складі Міністерства радгоспів СРСР і Міністерства радгоспів РРФСР Управління полезахисного лісорозведення та у складі Міністерства радгоспів Української РСР і Казахської РСР — відділи полезахисного лісорозведення, поклавши на ці управління і відділи керівництво справою полезахисного лісорозведення у радгоспах;

б) ввести в штати трестів радгоспів степових і лісостепових районів посаду головного інженера-агролісомеліоратора.

11. Рекомендувати колгоспам:

а) відновити ланки для проведення лісопосадок і догляду за лісонасадженнями, а за наявності загальної площі колгоспних лісів і захисних лісових насаджень не менше як 50 гектарів виділити з числа підготовлених колгоспників колгоспного лісовода, поклавши на нього відповідальність за правильне ведення лісового господарства в колгоспних лісах і на захисних лісосуках;

б) застосовувати встановлені заходи заохочення успішного вирощування полезахисних лісонасаджень в колгоспах і посадкового матеріалу в розсадниках.

лінням лісового та мисливського господарства, доведений до голів райдержадміністрацій, міських голів, керівників агропідприємств та фермерських господарств.

У 2011 році комісія з питань аграрного комплексу, стратегічного розвитку харчової та переробної промисловості облради його доопрацювала, враховуючи наші пропозиції, а також пропозиції Головного управління агропромислового розвитку облдержадміністрації, Донецького обласного управління лісового та мисливського господарства. Було вирішено провести інвентаризацію земель під полезахисними смугами та іншими захисними насадженнями, що коштуватиме майже 4 млн гривень. Цей пункт включили до Програми розвитку земельних відносин на 2011-2015 роки та до відповідних місцевих програм. Але, на жаль, досі не профінансували, хоч окремі райдержадміністрації дали згоду на співфінансування.

— Які права і обов'язки у сторін, що підписують цей договір?

— Орендар зобов'язаний організувати очищення лісосмуги від сміття та вивіз його до спеціалізованих місць збирання або утилізації. Забезпечити санітарні вирубку та вирубки догляду, а також лісовідновлення. Боротися із шкідниками і хворобами лісу, захищати лісосмуги від незаконних вирубок, від знищення дерев і чагарників, лісової підстилки, живого надґрунтового покриву.

Разом з тим він має право виконувати свої обов'язки як самостійно, так і з залученням за свій рахунок спеціалізованих організацій. Якщо виконуватиме роботу сам, то повинен прийняти у штат двох агролісомеліораторів зі спеціальною освітою та кваліфікацією. Орендар також має право використовувати для власних потреб деревину, яка утворюється внаслідок відповідних вирубок і отримувати доходи від її реалізації. За використання площ під лісосуками орендна плата не сплачується.

Сторона, яка представляє орган самоврядування, зобов'язана контролювати, аби всі необхідні роботи виконувалися у повному обсязі, а також забезпечувати орендареві вільний доступ до місць збирання й утилізації сміття, своєчасно надавати йому спеціальні дозволи на проведення санітарних вирубок, всю необхідну документацію. Разом з орендарем вживати протипожежних заходів і відповідати, в тому числі й матеріально, за шкоду, заподіяну в разі невиконання умов договору.

— І скільки ж таких угод вже укладено?

— Близько чотирьохсот — в чотирнадцяти районах і чотирьох містах області. Але ними охоплено лише до семи відсотків загальної кількості всіх лісосмуг, які потрібно взяти під опіку. Найкраще ця робота організована в Старобешівському районі, де уклали майже 130 угод, згідно з якими доглядають понад 60 відсотків лісосмуг. У Тельманівському — майже 20 відсотків полезахисних насаджень також уже під наглядом, в Олександрівському — більше 15 відсотків. Деякі орендарі доглядають лісосмуги, але договори підписувати не хочуть. Бояться прокурора: а раптом щось трапиться — доведеться відповідати.

Тому ми розуміємо, що наші угоди — проміжний варіант. Оскільки це справа добровільна, ніхто не примусить орендаря брати на себе цей клопіт. Можемо лише рекомендувати, умовляти, сприяти, стимулювати...

Але ж полезахисні лісові смуги висаджуються не для краси, вони виконують надзвичайно важливе завдання у справі збереження ґрунтів, підвищення врожаїв, поліпшення екології. Тому догляд за ними не повинен залежати від бажання і доброї волі керівників господарств, а бути обов'язковим і базуватися на законних підставах.

**Тетяна КОЛЯДИНСЬКА,
Володимир ЗВІРКО**

Донецьк